

Ο ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΜΟΣ *)

(ήρωϊκαί ἀναμνήσεις)

ΤΟ Ἀπρίλιος τοῦ 1897. Τὸ θερμόμετρον δὲν εἶχεν ὑπερβῆ τοὺς 20 βαθμούς. Καὶ ὅμως τὸ «δακμόνιον πτολίεθρον» κατὰ τὸν ποιητὴν, εἶχε μεταβληθῇ εἰς ἀληθές . . . πανδακμόνιον. Ὁ πατριωτισμὸς ἐμάχινετο. Αἱ Ἀθῆναι παρουσίαζον ὄψιν φρενοκομείου. Μᾶς εἶχε καταλάβει ἡ πολεμικὴ φρενίτις, ἣτις ἠπέιλει νὰ διαταράξῃ τὴν εὐρωπαϊκὴν εἰρήνην καὶ — πρωτίστως—τοὺς . . . ἐγκεφάλους μας !

Ἡ Γερουσία τοῦ Ζαχαράτου, μεταξύ ἐνὸς καφέ καὶ μιᾶς γλιάρᾳ σουμάδας, εἶχεν ἤδη κηρύξει τὸν πόλεμον πρὶν ἀκόμῃ φθάσει τὸ τελεσίγραφον τῆς Πύλης, ἡ ὁποία, παρὰ τοὺς κανόνας τῆς ἐθιμοταξίας, ἐκ παρεξηγήσεως ἴσως, ἔκαμε τὸ φοβερόν λάθος νὰ μᾶς τὸν κηρύξῃ . . . πρώτη αὐτὴ. Ἄς ὄψεται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Ἐπάνω εἰς τὰ μαρμάρινα τραπεζάκια κατεστρώνοντο προχειρώς, μὲ τὸ μολυβδοκόνδυλον, σχέδια ἐπὶ σχεδίων, τὸ ἐν τρομερώτερον τοῦ ἄλλου. Μὲ ὀλίγες ἀρειμάνιες μολυβιᾶς διεμελίζετο ἀνηλεῶς ἡ ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία ! Μὲ ἄλλες τότες ἐβρομβαρίζετο τὸ Καραμπουρνοῦ καὶ ἡ Πρέβεζα. Μὲ μίαν δὲ ἀκόμῃ μολυβοκονδυλίαν, μὲ δύο τὸ πολὺ, καὶ εἰς βρασμὸν - ἐννοεῖται - ψυχικῆς ὁρμῆς, ὁ ἐχθρὸς ἐτρέπετο εἰς ἐπαίσχυντον φυγὴν, οἱ σταυραετοὶ ροβολοῦσαν πέραν ἀπὸ τὰ σύνορα, ἐν ναυτικὸν ἄγχημα κατελάμβανε τὴν Θεσσαλονίκην, ὁ στόλος παρεβίαζε τὰ στενὰ καὶ ἰδοὺ ἡμεῖς, νικηταὶ καὶ τροπαιοῦχοι, ἔξωθι τοῦ Βυζαντίου ! . .

Τόσος δὲ ἦτο ὁ κοχλάζων πατριωτικὸς ἀναβρασμὸς, ὥστε τὰ γκαρσόνια τῶν καφερείων δὲν ἐπρόφθιναν νὰ κουβαλοῦν δίσκους . . μενερὰ !

* ΣΗΜ.— Αἱ πρακτιθέμεναι γελοιογραφίαι ὀφείλονται εἰς τὸν μικροσκοπικὸν μας καὶ χαριτωμένον συνεργάτην, τὸν μικρὸν Γεωργάκην τοῦ φιλάτου κ. Ἀγαθ. Γ. Κωνσταντινίδου, οὗ τὸ γελοιογραφικὸν τάλαντον, τὸ τόσῳ πρωίμως ἐκδηλωθέν, καὶ τὴν συμπαθεστάτην μορφήν ἐγνωρίσαμεν ἤδη διὰ τοῦ περυσικοῦ Ἡμερολογίου τοῦ 1905.

Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰ πνεύματα ἦσαν πολὺ ἐξημιμένα, καὶ τὰ πρόσωπα ἀγριωπά. Εἶχε διαδοθῇ, μὲ τὸν ἄνευ σύρματος καὶ εἰρμοῦ τηλέγραφον νομίζω, ὅτι ἐβομβαρδίσθη, βομβαρδίζεται, θὰ βομβαρδισθῇ — εἰς ὅλους τοὺς χρόνους καὶ εἰς ὅλας τέλος πάντων τὰς ἐγκλήσεις — ἡ Πρέβεζα! Θὰ πῆσῃ... ἔπεσε... καλὰ - καλὰ δὲν εἶχεν ἐξακριβωθῇ ἀκόμη. Δύο γέροι τοῦ Ζαχαράτου, ἰσχυρίζοντο ὅτι ἦτο ἤδη πεσμένη. Καὶ ὅλοι ἀνέμενον ἐναγωνίως τὸ ἥρωϊκὸν ἄγγελμα.

Μέσα εἰς τὰ καφενεῖα, εἰς τὰ ζυθοπωλεῖα, εἰς τὰ μπακάλικά,

εἰς τὰ πα-
πουτσιδι-
κά, εἰς
τὰς πλα-
τείας, εἰς
τοὺς δρό-
μους, παν-
τοῦ ὅπου
ἔσμιγαν
δύο-τρεῖς
πολεμο-
χαρεῖς
Ρωμηοί,
συνεκρο-
τοῦντο
καὶ αὐτο-

σχέδια πολεμικὰ συμβούλια. Τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν σιωπηρῶς εἶχε πλέον καταργηθῇ, διότι ὁ κάθε πατριώτης εἶχε πρόχειρον καὶ ἀνὰ ἓν τρομερὸν σχέδιον ἀμύνης καὶ ἐπιθέσεως!

Ἐκεῖ, κατὰ τὴν Νεάπολιν, εἰς ἓνα καφενεδάκι, εἶχεν ἐνσκήψει ἀφ' ἑσπέρας καὶ ἔστησε τὸ στραταρχεῖον τῆς μία ὁμάς νέων ἀτιθάσσω, μὲ βράζον αἷμα καὶ ἠνωρθωμένους μύστακας, ἀπὸ τὴν φάλαγγα δηλαδὴ τῶν... ἀπαλλαγέντων.

Ἐπάνω εἰς τὸ ξεθωριασμένο καὶ τρικλίζον τραπέζακι, ἡ ἄσπρη κιμωλία, ἀπὸ χέρι σὲ χέρι, ἔδινε κ' ἔπαιρνε. Ἐδῶ εἶνε ἡ Πρέβεζα· ἰδοὺ ὁ Ἀμβρακικός· νά, τὸ φρούριον· ἐκεῖ εἶνε ὁ στόλος μας· λοιπόν, ἄς, ὑποθέσωμεν ὅτι...

Καὶ κατεστρώνοντο καὶ ἐσθύνοντο σχέδια ἐπὶ σχεδίων, μὲ τό-

στην γοργότητα, ὥστε ἡ δυστυχισμένη ἡ Πρέβεζα ἔπιπτε ὁλονέν
καὶ ἠνωρθοῦτο πάλιν, ὡς χάρτινον παιδικὸν ἄθλημα, κατὰ χι-
λίας τοῦλάχιστον ἐκπολιορκητικὰς μεθοδούς.

Ἡ συζήτησις ἐφλογίζετο· ἦτο εἰς τὴν βράσιν της, ὅπως καὶ
ὁ στόλος, ὑπὸ τὸν ἀτμὸν τῆς ἀσπρῆς κιμωλίας, ἦτο εἰς τὴν
ἰδικήν του, τὴν δρᾶσιν του δηλαδή.

Φωναί, θόρυβος, ἀλαλαγμός. Ὅλοι ἠγόρευον καὶ κανεῖς δὲν
ἤκουε τὸν ἄλλον. Τὸ γκαρσόνι ἐκουβαλοῦσε τὰ ἀναγκιῶνα νερά,
μὲ τὰ ὁποῖα ἐγίνετο ὅπως οὖν κάποια ἐξάτμιτις ἀπαραίτητος
διὰ νὰ μὴ ξεσπάσῃ ἔξαφνα τὸ πυρακτωμένον καζάνι τοῦ πα-
τριωτισμοῦ. Τὰ στήθη τῶν συζητητῶν ἐφούσκωναν. Ἦσαν πε-
πληρωμένα ἀπὸ ἐνθουσιασμόν καὶ μόνον οἱ καφῆδες δὲν ἦσαν
ἀκόμη . . .

πληρωμένοι!

Τὸ γκαρσόνι
ἐν τούτοις ἀ-
διακόπως ἐ-
κουβαλοῦσε
νέα φλυτσα-
νιὰ : βαρύν,
μέτριον ἢ βρα-
σιὸν μὲ ὀλίγη
η η η ! Ὁ κα-
φεπώλης, σιω-
πηλός, συγκε-
κινημένος, ἱ-
στατο ἐμ-
βρόντητος ἀ-
ναμένων νὰ ἰδῇ ποῦ θὰ ξεσπάσῃ τέλος πάντων αὐτὸς ὁ βομ-
βαρδισμός. . .

Ἐνας τελειόφοιτος, ὠχρὸς καὶ ἀναιμικός, ἐτόλμησε νὰ παρα-
τηρήσῃ :

— Ὅλα καλὰ καὶ ἅγια. Πικραδέχομαι ὅτι ἡ Πρέβεζα ἤμπο-
ρεῖ νὰ πέσῃ. Ἀλλὰ ἡ Εὐρώπη; Μᾶς τὸ ἐπιτρέπει ἡ Εὐρώπη;
Ἐδῶ εἶνε ὁ κόμπος. . .

— Βρέ, τί κόμπος καὶ χολοκύθια ! Καὶ ποῖος ἀκούει τὴν Εὐ-
ρώπη; Ἐδῶ, κύριε, ἡ Ἑλλάς εἶνε κράτος κυρίαρχον καὶ κα-
νεῖς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπέμβῃ ! . . ἐκραύγατε φρυάττων
ἀπὸ πολεμικὸν μένος ἓνας νεανίσκος, πρωτοετῆς τῆς νομικῆς.

— Αὐτὸ εἶνε αἶσχος νὰ τὸ λέτε ! ἐφώνησεν ἄλλος, ζητωπό-
λεμος καὶ αὐτός.

Καὶ ὅλοι ὤρμησαν νὰ ἀποστομώσουν τὸν ἀπαισιόδοξον, τὸν τολμήσαντα νὰ διατυπώσῃ τοιαύτην ἄνθρωπον εὐρωποφοβίαν!

— Μάλιστα, κύριε! ἐξηκολούθητε ρητορεύων ὁ πρωτοετῆς φοιτητής. Τὸ διεθνὲς δίκαιον εἶνε ἀπαράβιαστον, κύριε, καὶ νὰ τὴν βράσω ἐγὼ τὴν Εὐρώπῃ σου! Ἡ ἐλευθερία τῶν λαῶν εἶνε ἱερά, κύριε! Καὶ ὅταν ἡ Ἑλλάς ἐννοεῖ νὰ χύσῃ τὸ αἷμα τῆς διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ἡ Εὐρώπη, κύριε, ὀφείλει νὰ καθήσῃ στ' αὐγὰ τῆς! . . Μάλιστα! . . Σοῦ τὸ λέω ἐγώ! . . "Ελα ἐδῶ, γκαρσόν! . . φέρε ἓνα ποτήρι νερό! . . "Ακοῦς ἐκεῖ! . . "Ὀχι, κύριε. . .

— Κ' ἐμένα ἓνα ποτήρι, γκαρσόν.

— Νὰ γίνουν τρία, παιδί.

— Τέσσερα: διέταξε καὶ ὁ τέταρτος ἐκ τῶν ἀντιφρονούντων.

— Πρέπει νὰ τὸ συλλογισθῇ καλὰ ἡ Εὐρώπη, κύριε! . . Μάθε λοιπὸν ὅτι ἡ βάρβαρος αὐτὴ Εὐρώπη ἀπὸ μᾶς ἔλαβε τὰ φῶτα καὶ τὸν πολιτισμόν. Ἡ Ἑλλάς ὀφείλει νὰ βαδίσῃ ἐμπρὸς καὶ γαῖα πυρὶ μιχθήτω κύριε! Ἡ τοῦ ὕψους ἡ τοῦ βάρους! Τὸ ἔθνος μας, κύριε, ἔχει ἱστορίαν, ἔχει παροδόσεις, ἔχει κληρονομικὰ δικαίωματα, ἔχει. . .

— Ναί, μὰ δὲν ἔχει πολεμοφόδια, ἐμπυρεῖα, μεταγωγικά, τηλεβόλα, χρήματα, τίποτε! ἐτόλμησε νὰ πικρατηρήσῃ πάλιν ὁ ἰσχνὸς τελειόφοιτος.

— Τί ἔκανε, λέει; Καὶ τί σηκίνει; Ἐχει ἀνδρείαν καὶ πατριωτισμόν, κύριε, καὶ εἶνε ἐντροπή σας νὰ συκοφαντῇτε τὸ ἔθνος! . . Οἱ πατέρες μας, κύριε, εἰς τὰ εἰκοσιένα, δὲν εἶχαν τίποτε. Καὶ ὅμως ἀνδραγάθησαν! . . Μὲ μιστὸ τσαροῦχι καὶ μὲ ἓνα καρυσφύλλι ἔκαμν κράτος ἐλεύθερον διὰ νὰ ἔχῃς τοῦ λόγου σου, κύριε, τὸ δικαίωμα σήμερον νὰ ἀρνῇσαι τὴν ἠθικὴν δύναμιν τοῦ ἐλληνισμοῦ! Ἀλλὰ ἡ ἄνθρωπος Εὐρώπῃ, τὴν ὁποίαν, κύριε, ὑπερασπίζεσαι. . .

Καὶ εἰς τὸν τόνον αὐτόν, ἡ μᾶλλον εἰς τὴν παρατονίαν αὐτήν, ἤρχισε ἓνας φιλιππικὸς τρομερὸς, μίχ δαιμονιώδης συνχυλία ἐναντίον τῆς διπλωματίας. Μέσῃ εἰς τὸν πατριωτικὸν χεῖμαρρον τῶν ἀνδρείων συζητητῶν χαμμία Μεγάλῃ Δύναμει δὲν εὗρισκε χάριν! Ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ ἔγινε κουρέλι. Τὰ γερμανικὰ σχέδια ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἀναποδογυρίσθησαν. Ἡ Γαλλία, τῆς ἔφαλαν καὶ αὐτῆς τὸν ἀναβαλλόμενον. Ἡ καταχθόνιος Αὐστρία, ἤκουσε καὶ αὐτὴ ὅσα σέρνει ἡ σκούπα! Τῶν παθῶν τῆς τὸν τάραχον ἐτράβηξε καὶ ἡ δυστυχισμένη ἀδελφὴ Ἰταλία! . .

Ἡ συζήτησις ἤρχισε νὰ ἀφηνιάζῃ. Τὰ μάτια ὅλων ἐγούρλω-

ναν. Τὰ πρόσωπα ἦσαν κατακόκκινα. Τὰ χεῖλη ἐξήρευγον ὄχι πλέον λόγους, ἀλλὰ βόμβας μὲ δυναμίτιδα. Οἱ γρόνθοι κατεφέροντο παλληκαρίσια ἐπὶ τῆς ἀρθριτικῆς τραπέζης. Τὰ φλυτσάνια καὶ τὰ ποτήρια, εἰς κάθε ἀρειμάνιον κτύπημα, ἐτουρτούριζαν συγχλονιζόμενα. "Ολα ἠλάλαζαν. Κανεὶς δὲν ἤκουε τὸν ἄλλον. Ἀλλὰ μὲ ἀγρίας χειρονομίας κατεσπάραζαν ἀνηλεῶς τὴν Εὐρώπην πέρα-πέρα, καὶ κατέληγαν εἰς τὸ πατριωτικὸν συμπέ-
ρασμα ὅτι πρέπει ὀριστικῶς νὰ βομβαρδισθῇ ὄχι μόνον ἡ Πρέ-
βεζα, ἀλλὰ καὶ ἡ Θεσσαλονίκη καὶ τὰ Δαρδανέλλια, νὰ γίνουν
ὅλα στάκτη καὶ γῆς Μαδιιάμ!!...

Ὁ καφετσής ἔμεινεν ἀλαλόφωνος ὥς νὰ προησθάνετο ὅτι ἐπέ-
κειτο πλέον ὁ κανονιοβολισμός!...

"Ὅταν δὲ
εἰς μίαν δει-
λὴν παρατή-
ρησιν τοῦ ἰσ-
χυοῦ τελειο-
φοίτου ὅτι ὑ-
πούλως τάχα
ἡ Ἑλλάς ἐ-
ξωθεῖται εἰς
ἄνισον πόλε-
μον καὶ ὅτι
διαβλέπει
ἐδῶ κάποιον
ξένον δάκτυ-
λον...

— Δάκτυ-
λον; ἐφφύαξαν τότε ὅλοι. "Ὅρσε πέντε δάκτυλα νὰ τὰ διαβλέπης
καθαρότερα!

Καὶ ὁκτῶ ἡρωϊκαὶ μούντσα! ἐτοξεύθησαν ἐναντίον τοῦ δειλοῦ
προδότου.

— Εἶσαι ἄνθρωπος!...

— Εἶσαι πρρρρ... ὁδότης!...

Καὶ ὅλοι ὁρμοῦν νὰ τὸν καταξεσχίσουν. Τὸ τραπέζι καὶ ἡ κα-
ρέκλες ἀναποδογυρίζονται. Τὰ φλυτσάνια καὶ τὰ ποτήρια πλη-
γώνονται θανασίμως. Καὶ ὁ δίσκος ἐδούπησε πλατηγῆσας κατὰ
γῆς.

Ὁ τελειόφοιτος εὕρισκει καιρὸν καὶ τὸ στρέφει. Τρέπεται εἰς
ἄνθρωπον φυγὴν. Ἀλλ' ἐκεῖνοι τρέχουν εἰς καταδίωξίν του καὶ
χάνονται, ἐξαφανιζόμενοι εἰς τὸ βάθος τῆς πολεμικῆς σκηνῆς!

Σιγή καὶ ἐρημία βασιλεύει εἰς τὸ μικρὸν καφενεῖον. Ὁ καφε-
τζῆς, μ' ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας, βλέπει πλέον ψηλαφητὰ τὰ
ἐρεῖπια τοῦ βομβαρδισμοῦ.

Μετ' ὀλίγον φθάνουν καὶ δύο νυσταλέοι ἀστυφύλακες, ἄγρυ-
πνοὶ φρουροὶ τοῦ νόμου.

— Τί τρέχει ; τί συμβαίνει ;

— Τί νὰ συμβαίνει ; Δὲν καταλαβαίνετε ; Ἄρχισε ὁ βομβαρ-
δισμός . . .

— Ἀλήθεια ; Βομβαρδίζεται ἡ Πρέβεζα ;

— Ἐέρω γῶ . . . ἔτσι φαίνεται.

— Βρὲ μίλα καλά. Ἦλθε κανένα τηλεγράφημα ; Ὑπάρχουν
εἰδήσεις ; . . .

— Δὲν ξέρω. Ἐέρω μονάχα ὅτι ἐδῶ ἐβομβάρδισαν . . .

Καὶ ἔδειξε κατὰ γῆς τὰ ἄψυχα πτώματα.

Οἱ ἀστυφύλακες ἔμειναν κόκκαλο. Ἐνόησαν ὅτι ὁ καφετζῆς
εἶχε δίκαιον.

Ὁ βομβαρδισμός φεῦ ! . . εἶχε συντελεσθῇ ! . . .

ΣΑΤΑΝΑΣ

ΤΟ ΑΓΓΕΛΟΥΔΙ

Τὸ φωτεινὸ τὸ δρόμο ἀκολουθώντας
μιανῆς χλωμῆς ἀχτίδας φεγγαριοῦ
ἐψές ὁ νοῦς μου ἀνέβαινε πετώντας
στὰ γαλανὰ βασίλεια τοῦρανοῦ.

Τῇ θύρᾳ πρὶν διαβῶ τοῦ παραδείσου
ἐν' ἀγγελουῶνι ὁλόξανθο τὴν κλεῖ,
καὶ μὲ φωνὴ γλυκεῖα σὰν τῇ φωνῇ σου
αὐτὰ τὰ λίγα λόγια μου μιλεῖ :

— «Μέ τὸ μικρό μου χέρι, ὅταν θελήσω,
Σ' ἀνοίγω ἢ σοῦ κλειῶ τὸν οὐρανό . . .» —
Γυρίζω τ' ἀγγελουῶνι νὰ γνωρίσω,
μὰ πρὶν προφθάσω, ἀγάπη μου, ξυπνῶ !

ΑΝΑΣΤ. Π. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗΣ